

تعلیم و تربیت اقتصادی

دانشکده اقتصاد برای جمهوری اسلامی ایران

(جلد دوم)

مهدی نصیری

عادل پیامی

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

فروشگاه امام صادق

تعلیم و تربیت اقتصادی (جلد ۲) (الگوی پیشنهادی برای جمهوری اسلامی ایران)
تألیف: مهدی طغیان و عادل پیغامی ■ ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ چاپ اول: ۱۳۹۵
شمارگان: ۱۰۰۰ ■ نسخ ■ چاپ و صحافی: برتر ■ شابک: ۵-۵۲۱-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۶۵/۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: طغیان، مهدی، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور: تعلیم و تربیت اقتصادی / تألیف مهدی طغیان و عادل پیغامی.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ج۲.
شابک: ۵-۵۲۱-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸
موضوع: تربیت اقتصادی.
شناسه افزوده: پیغامی، عادل، ۱۳۵۲
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۶۶۳۱۰

فهرست مطالب

۹.....	سخن‌نشر
۱۱.....	پیشگفتار
۱۵.....	فصل هفتم: الگوی پیشنهادی برای الگوی ایرانی تربیت اقتصادی
۱۵.....	مقدمه
۱۶.....	تصور کلی نظام تفکر اقتصاد اسلامی - ایرانی
۲۰.....	انتخاب و تصمیم‌گیری
۲۸.....	تخصص، تقسیم کار و وابستگی متقابل
۳۷.....	بردار تعاملات و مبادلات انسانی
۵۰.....	فن‌آوری‌ها
۵۵.....	قواعد تعامل
۶۶.....	پول
۷۲.....	مالکیت
۸۰.....	اطلاعات و انگیزه‌ها
۹۰.....	کار و آفرینش
۱۱۰.....	سرمایه
۱۱۹.....	روش‌ها و نظام‌های تخصیص
۱۳۰.....	مراحل تخصیص
۱۳۸.....	بازار
۱۴۵.....	تعاون و همکاری
۱۴۸.....	خیریه
۱۵۳.....	دولت
۱۶۳.....	بهرینگی‌ها و شکست‌ها

۱۸۸.....	پیشرفت، رشد و رکود.....
۲۱۲.....	اقتصاد بین الملل و جهانی شدن.....
۲۲۳.....	ریسک و نااطمینانی.....
۲۳۰.....	بخش های اقتصاد.....
۲۵۴.....	پویایی و زمان.....
۲۷۰.....	اندازه گیری و سنجش در اقتصاد.....
۲۸۷.....	نمایه.....

فهرست جداول

۲۵.....	جدول ۸۶: مفهوم انتخاب - سنین کودکی.....
۲۶.....	جدول ۸۷: مفهوم انتخاب - سنین نوجوانی.....
۲۷.....	جدول ۸۸: مفهوم انتخاب - سنین جوانی.....
۳۴.....	جدول ۸۹: مفهوم تخصص - سنین کودکی.....
۳۵.....	جدول ۹۰: مفهوم تخصص - سنین نوجوانی.....
۳۶.....	جدول ۹۱: مفهوم تخصص - سنین جوانی.....
۴۶.....	جدول ۹۲: مفهوم بردار تعاملات و مبادلات انسانی - سنین کودکی.....
۴۷.....	جدول ۹۳: مفهوم بردار تعاملات و مبادلات انسانی - سنین نوجوانی.....
۴۹.....	جدول ۹۴: مفهوم بردار تعاملات و مبادلات انسانی - سنین جوانی.....
۵۴.....	جدول ۹۵: فن آوری ها - سنین کودکی.....
۵۴.....	جدول ۹۶: فن آوری ها - سنین نوجوانی.....
۵۴.....	جدول ۹۷: فن آوری ها - سنین جوانی.....
۶۴.....	جدول ۹۸: قواعد تعامل - سنین کودکی.....
۶۴.....	جدول ۹۹: قواعد تعامل - سنین نوجوانی.....
۶۵.....	جدول ۱۰۰: قواعد تعامل - سنین جوانی.....
۷۰.....	جدول ۱۰۱: مفهوم پول - سنین کودکی.....
۷۱.....	جدول ۱۰۲: مفهوم پول - سنین نوجوانی.....
۷۱.....	جدول ۱۰۳: مفهوم پول - سنین جوانی.....
۷۹.....	جدول ۱۰۴: مالکیت - سنین کودکی.....
۷۹.....	جدول ۱۰۵: مالکیت - سنین نوجوانی.....
۷۹.....	جدول ۱۰۶: مالکیت - سنین جوانی.....
۸۷.....	جدول ۱۰۷: مفهوم انگیزه ها و اطلاعات - سنین کودکی.....
۸۸.....	جدول ۱۰۸: مفهوم انگیزه ها و اطلاعات - سنین نوجوانی.....

جدول ۱۰۹: مفهوم انگیزه‌ها و اطلاعات - سنین جوانی	۸۹
جدول ۱۱۰: کار و آفرینش - سنین کودکی	۱۰۶
جدول ۱۱۱: کار و آفرینش - سنین نوجوانی	۱۰۸
جدول ۱۱۲: کار و آفرینش - سنین جوانی	۱۰۹
جدول ۱۱۳: سرمایه - سنین کودکی	۱۱۷
جدول ۱۱۴: سرمایه - سنین نوجوانی	۱۱۸
جدول ۱۱۵: سرمایه - سنین جوانی	۱۱۸
جدول ۱۱۶: روش‌های تخصیص - سنین کودکی	۱۲۸
جدول ۱۱۷: روش‌های تخصیص - سنین نوجوانی	۱۲۹
جدول ۱۱۸: روش‌های تخصیص - سنین جوانی	۱۲۹
جدول ۱۱۹: مراحل تخصیص - سنین کودکی	۱۳۷
جدول ۱۲۰: مراحل تخصیص - سنین نوجوانی	۱۳۸
جدول ۱۲۱: مراحل تخصیص - سنین جوانی	۱۳۸
جدول ۱۲۲: مفهوم بازار - سنین کودکی	۱۴۳
جدول ۱۲۳: مفهوم بازار - سنین نوجوانی	۱۴۴
جدول ۱۲۴: مفهوم بازار - سنین جوانی	۱۴۴
جدول ۱۲۵: تعاون و همکاری - سنین کودکی	۱۴۷
جدول ۱۲۶: تعاون و همکاری - سنین نوجوانی	۱۴۷
جدول ۱۲۷: تعاون و همکاری - سنین جوانی	۱۴۷
جدول ۱۲۸: خیریه - سنین کودکی	۱۵۱
جدول ۱۲۹: خیریه - سنین نوجوانی	۱۵۲
جدول ۱۳۰: خیریه - سنین جوانی	۱۵۲
جدول ۱۳۱: مفهوم دولت - سنین کودکی	۱۶۱
جدول ۱۳۲: مفهوم دولت - سنین نوجوانی	۱۶۱
جدول ۱۳۳: مفهوم دولت - سنین جوانی	۱۶۲
جدول ۱۳۴: بهینگی‌ها و شکست‌ها - سنین کودکی	۱۸۰
جدول ۱۳۵: بهینگی‌ها و شکست‌ها - سنین نوجوانی	۱۸۲
جدول ۱۳۶: بهینگی‌ها و شکست‌ها - سنین جوانی	۱۸۴
جدول ۱۳۷: مفهوم پیشرفت (محور اول) - سنین کودکی	۲۰۸
جدول ۱۳۸: مفهوم پیشرفت (محور اول) - سنین نوجوانی	۲۰۹
جدول ۱۳۹: مفهوم پیشرفت (محور اول) - سنین جوانی	۲۱۰
جدول ۱۴۰: نوسانات (محور دوم) - سنین کودکی	۲۱۱
جدول ۱۴۱: نوسانات (محور دوم) - سنین نوجوانی	۲۱۱

۲۱۲	جدول ۱۴۲: نوسانات (محور دوم) - سنین جوانی
۲۲۱	جدول ۱۴۳: مفهوم اقتصاد بین الملل - سنین کودکی
۲۲۲	جدول ۱۴۴: مفهوم اقتصاد بین الملل - سنین نوجوانی
۲۲۳	جدول ۱۴۵: مفهوم اقتصاد بین الملل - سنین جوانی
۲۲۹	جدول ۱۴۶: ریسک - سنین کودکی
۲۳۰	جدول ۱۴۷: ریسک - سنین نوجوانی
۲۳۰	جدول ۱۴۸: ریسک - سنین جوانی
۲۵۰	جدول ۱۴۹: بخش های اقتصاد - سنین کودکی
۲۵۱	جدول ۱۵۰: بخش های اقتصاد - سنین نوجوانی
۲۵۲	جدول ۱۵۱: بخش های اقتصاد - سنین جوانی
۲۶۸	جدول ۱۵۲: پویایی و زمان - سنین کودکی
۲۶۸	جدول ۱۵۳: پویایی و زمان - سنین نوجوانی
۲۶۹	جدول ۱۵۴: پویایی و زمان - سنین جوانی
۲۸۴	جدول ۱۵۵: مفهوم سنجش اندازه گیری - سنین کودکی
۲۸۴	جدول ۱۵۶: مفهوم سنجش و اندازه گیری - سنین نوجوانی
۲۸۵	جدول ۱۵۷: مفهوم سنجش و اندازه گیری - سنین جوانی

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 بِحَمْدِ أَتَمِّ دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ عَلِمَاءَ وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق (ع) در سوی ریاست فقید دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی ای متعهد، با آموخته کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند. از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری را نام برد که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم یا علم» «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشترک خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهره‌مندی از نتایج آنهاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم‌اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معارف پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی‌های جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و اعلا عمل اند - در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت منتهی به مکتب علمی امام صادق (علیه السلام) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان شاء الله)

لله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

پیشگفتار

امروزه شاید بتوان اصل ترین هدف همه جوامع، را پیشرفت در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی دانست. جهت، امروز دریافته است که تعلیم و تربیت آشکار و ضمنی افراد نوعی سرمایه گذاری مدرن است و هر کشوری که در این راه تلاش بیشتری نماید، بدون شک از ثمرات آن در آینده برخوردار خواهد شد. بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت و توسعه در جوامع پیشرفته نیز نشان می دهد که همه این کشورها از نظام تربیتی توانمند و کارآمدی برخوردار هستند. این کشورها نسبت به هرگونه ضعف در فهم مفاهیم و مهارت های مربوط به تصمیم گیری و تحلیل اقتصادی حساس بوده و برنامه هایی را جهت مقابله با آن از سطح کودکان تا دانشکده ها از طریق برنامه های رسمی و غیررسمی تدارک می بینند. آن گونه که در بررسی ابعادی از مستندات این قبیل برنامه ها و اهداف و محتوای آن ها به دست می آید، هدف از این آموزش ها نیم خوب و کافی از دانش اقتصاد برای آحاد آن جامعه است؛ به نحوی که در عرصه مسائل اقتصادی شخصی و مسائل پیچیده تر از قبیل سیاست های اقتصادی کشور، بتواند ارایه قضاوت و رفتارهای مستدل و عقلایی را در یک دنیای پیچیده و متحول از خود نشان دهند.

اما در جامعه ما وضعیت دیگری حاکم است. دانش آموختگان نظام آموزشی کشور که وارد زندگی خانوادگی و عهده دار مسئولیت های اجتماعی مختلف می شوند، به نحو نظام مند واجد اطلاعات مورد نیاز از مفاهیم و اصول اولیه اقتصادی نیستند. به طوری که نه در زندگی فردی خود و در مواجهه با موقعیت ها و شرایطی که صحنه اقتصادی دارند، آن گونه که باید و شاید حضور دارند و نه در تفسیر و تعبیر جریانات و تحولات و

وقایع اقتصادی کشور، توانایی کافی از خود بروز می‌دهند. آموخته‌های قبلی آن‌ها چه رسمی و از طریق برنامه‌های درسی آشکار آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها، و چه غیررسمی از طریق خانواده، نهادهای فرهنگی آموزشی و رسانه‌های مختلف، به‌طور معمول ارتباطی به مسائل و مفاهیم اقتصادی و اقتضائات دنیای در حال تحول کنونی ندارد.

فقدان درک صحیح و جامع از مفاهیم و رویکردهای اقتصادی آنجایی جلوه می‌کند که فرد لاجرم در مسئولیت‌های اجتماعی خود در موقعیتی با ویژگی‌های اقتصادی قرار می‌گیرد؛ در این مقام نه دانشی سازمان‌یافته و نهادینه‌شده از مفاهیم، نه چارچوبی برای تحلیل اوضاع اطراف خود و نه فرهنگ حاکم اقتصادی مبتنی بر ارزش‌های جامعه و مصالح فرد - اجتماعی، وی را همراهی می‌کند، نتیجه چنین ضعف و فقدان بر رشد اقتصادی و پیشرفت همه جانبه کشور پیشاپیش معلوم است. چرا که فرد لاجرم در مقام یک عضو خانواده سرزوی کار، شهروند مسئول در عرصه اجتماعی، مصرف‌کننده و تولیدکننده کالا و خدمات، مسئولان‌کننده و سرمایه‌گذار، تقاضاکننده کالاها و خدمات تولیدی دیگران یا تولیدکننده آن‌ها، بستری از انواع شاکله‌های جمعی و فردی مانند فرهنگ کار، فرهنگ مصرف، فرهنگ انانیتاد تصمیم‌های بهینه، فرهنگ هزینه - فایده، فرهنگ استفاده بهینه و کارا از منابع، فرهنگی بهره‌وری، فرهنگ تعامل با محیط انسانی جامعه خود و ملت‌های دیگر و شرایط فیزیکی اطراف از جمله محیط زیست و ده‌ها بستر فرهنگی دیگر قرار می‌گیرد و برآیند رفتارهای اجتماعی در چنین فضایی است که موجبات رشد یا انحطاط ملتی را فراهم می‌آورد.

توجه به اهمیت و ضرورت دانش و شایستگی‌های اقتصادی و حرفه‌ای تربیت تا جایی است که از این حوزه تعبیر به سواد اقتصادی رایج شده است. تلقی از سواد در گذشته صرفاً توانایی خواندن و نوشتن را شامل می‌شد که فرد را قادر می‌ساخت در فعالیت‌های پیرامون خود، مشارکت کند. به عبارت دیگر با سواد به معنای دارا بودن قابلیت استفاده از مواد و متون مکتوب و نیز مهارت‌های فنی مرتبط با رمزگردانی و رمزگشایی آن‌ها بود. در دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی سواد به مجموعه‌ای از قابلیت‌ها اطلاق شد که بسیار فراتر از خواندن و نوشتن مشتمل بر قابلیت‌های چندگانه کاملاً متأثر از بعد اجتماعی - فرهنگی هر جامعه یعنی ارزش‌ها، اهداف و آرمان‌های آن‌ها است. در این راستا بیانیه رسمی یونسکو در «دهه سواد سازمان ملل متحد»

مورد نیاز در اقتصاد مقاومتی است که کوشیده تا به تفصیل اهداف و عناوین در مقاطع سنی مختلف را بیان نماید و از این طریق محتوای رسمی و ضمنی لازم جهت ارتقاء سواد اقتصادی و مالی افراد انسجام یابد.

www.ketab.ir